

VALSTYBINĖ AUGALININKYSTĖS TARNYBA PRIE ŽEMĖS ŪKIO MINISTERIJOS

2012 METŲ VEIKLOS ATASKAITA

2013 m. sausio 25 d. Nr. 1N-1
Vilnius

Valstybinei augalininkystės tarnybai prie Žemės ūkio ministerijos (toliau – Tarnyba) pagal kompetenciją pavesta įgyvendinti Žemės ūkio ministerijos (toliau – ŽŪM) strateginį tikslą – stiprinti visuomenės sveikatą ir vartotojų apsaugą, susijusią su maisto sauga ir kokybe, užtikrinti augalų ir gyvūnų sveikatingumą ir gerovę. Tarnyba vykdo priemonę – *Fitosanitarija, augalų dauginamosios medžiagos ir grūdų kokybės kontrolė, veislių tyrimai*.

AUGALŲ DAUGINAMOSIOS MEDŽIAGOS KONTROLĖ

Įgyvendindami valstybės politiką augalų dauginamosios medžiagos kokybės srityje, Tarnybos *Augalų dauginamosios medžiagos skyriaus* (toliau – ADM skyrius) specialistai kartu su regioninių skyrių specialistais pagal savo kompetenciją užtikrino įstatymų ir kitų su sėklininkyste susijusių teisės aktų vykdymą, dauginamosios medžiagos sertifikavimą, kontroliavo šalies rinkai tiekiamos augalų dauginamosios medžiagos atitiktį teisės aktų reikalavimams, vertino ūkio subjektų pasirengimą dauginti ir tiekti rinkai augalų dauginamąją medžiagą.

2012 metais buvo aprobuota 13 874 ha sėklinių pasėlių, 177 ha sėklinių bulvių, 1 471 000 vnt. sodo augalų dauginamosios medžiagos, sertifikuota 35 443 t sėklos ir 2 461 t sėklinių bulvių, 844 000 vnt. sodo augalų dauginamosios medžiagos, iširta 408 sertifikuotos sėklos siuntų veislės tapatumui ir veisliniam gryniui nustatyti, kokybės rodikliams nustatyti paimti 1 145 mėginiai iš sertifikuoti paruoštų dauginamosios medžiagos siuntų ir 241 mėginiai daigumo rodikliui nustatyti ir jo galiojimo terminui pratęsti, Tarnybos regioniniuose padaliniuose atlikti 3 874, o *Augalininkystės produktų kokybės tyrimų laboratorijoje (skyriuje)* (toliau – APKT(S) laboratorija) – 11 692 dauginamosios medžiagos kokybės tyrimai, atspausdintos 61 804 etiketės dauginamosios medžiagos siuntoms ženklinti.

Sertifikuojant augalų dauginamąją medžiagą išduoti 1 359 sėklos sertifikatai, 6 sėklos sertifikatai galutinai nesertifikuotai sėklai, 14 sodo augalų sertifikatų, 149 sėklinių bulvių sertifikatai, 931 aprobavimo aktas. 2012 metais buvo nustatyti ūkio subjektų pateiktų augalų

dauginamosios medžiagos mėginių kokybės rodikliai ir išduotos 4 343 pažymos (iš kurių 2 624 pažymas išdavė APKT (S) laboratorija).

2012 metais dėl sėklinių pasėlių kokybės neatitikties teisės aktų reikalavimams buvo išbrokuoti 59,85 ha sėklinių pasėlių, iš jų: 21,6 ha vasarinių javų, 13,89 ha pašarinių augalų ir 24,36 ha aliejinių ir pluoštinių augalų.

Vykiant rinkai tiekiamos dauginamosios medžiagos kontrolę, buvo atlikti 262 (planuota 200) dauginamosios medžiagos tikrinimai prekybos ir sandėliavimo vietose. Daug dėmesio skirta dauginamosios medžiagos tikrinimui specializuotose sėklų parduotuvėse, mugėse ir turgavietėse. Tikrinimų metu buvo paimti 6 kontroliniai sėklos mėginiai.

Dauginamosios medžiagos tiekimo rinkai tikrinimų metu nustatyti 38 dauginamosios medžiagos tiekimo rinkai pažeidimai. Pagal Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso (toliau – ATPK) 189 straipsnį surašyti 38 administracinių teisės pažeidimų protokolai, iš jų – 25 dėl prekybos nesertifikuota dauginamąja medžiaga, 1 – dėl sėklos prekybos su pasibaigusiu daigumo rodiklio galiojimo laiku ir 12 – dėl prekybos iš nesandarių ir nepaženklintų fasuočių. Surašyti 33 nutarimai ir 5 administraciniai nurodymai.

Vykiant atestuotų dauginamosios medžiagos tiekėjų (toliau – atestuoti tiekėjai) priežiūrą buvo planuota patikrinti 30 proc. nuo bendro tiekėjų skaičiaus. Buvo patikrinta 70 atestuotų tiekėjų, patikrinimai sudarė 34,5 proc. nuo bendro atestuotų tiekėjų skaičiaus (sąraše 2012 m. gruodžio 31 d. – 195 tiekėjai). Dėl neatitikties teisės aktų reikalavimams iš sąrašo buvo išbraukta 16, o pagal atestuotų tiekėjų pateiktus prašymus dėl veiklos nutraukimo – 19 atestuotų tiekėjų.

2012 metais gauti 32 prašymai dėl tiekėjų atestavimo. Dėl pareiškėjų pateiktų duomenų ar kitų neatitikties teisės aktų reikalavimams 5 iš jų nebuvo perduoti svarstyti atestavimo komisijoms. Vadovaujantis *Dauginamosios medžiagos tiekėjų atestavimo tvarkos aprašu* ir atsižvelgiant į atestavimo komisijų pasiūlymus iš viso buvo atestuoti 27 tiekėjai.

2012 metais buvo išduoti 29 dauginamosios medžiagos tiekėjo pažymėjimai, iš jų 2 publikatai dėl pasikeitusių atestuotų tiekėjų pavadinimų ar adresų.

Tarnybos regioninių skyrių 26 specialistams buvo organizuoti mokymai rinkos kontrolės, 13 – sodo augalų aprobavimo, 16 – sėklinių bulvių aprobavimo ir 21 – mėginių ėmimo iš siuntų ir pasėlių laboratoriniams genetinės modifikacijos tyrimams atlikti klausimais.

Buvo parengti 56 teisės aktų projektai, susiję su dauginamosios medžiagos sertifikavimu, tiekimu rinkai ir dauginamosios medžiagos tiekėjų atestavimu. Pagal atestuotų tiekėjų prašymus parengti 35 atsakymai dėl sertifikuotos sėklos kategorijos pažeminimo ir 111 atsakymų dėl etikečių išdavimo ir numerių suteikimo.

ADM skyriaus specialistai rinko duomenis apie Europos Sąjungos (toliau – ES) remiamos augalų sėklos aprobuotų sėklinių pasėlių plotą (ha) ir numatomą ES remiamos sėklos derlių.

Duomenys buvo susisteminti, apibendrinti ir pateikti VI Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centrui (toliau – ŽŪIKVC). Taip pat buvo rengiama informacija apie dauginamosios medžiagos tiekėjų (tų, kuriems išduoti aprobavimo aktai, sėklos sertifikatai ir dauginamosios medžiagos tiekėjų pažymėjimai) sąrašus ir pateikta Nacionalinei mokėjimo agentūrai prie Žemės ūkio ministerijos (toliau – NMA).

Specialistai konsultavo ūkio subjektus augalų dauginamosios medžiagos tiekimo rinkai, įvežimo iš ne ES ir ES šalių, etikečių, skirtų sėklos siuntos fasuotėms ženklinti, išdavimo klausimais.

AUGALŲ VEISLIŲ REGISTRAVIMAS IR TEISINĖ APSAUGA

Įgyvendinant valstybės politiką augalų veislių tyrimo srityje, *Augalų veislių skyrius* (toliau – AV skyrius) kartu su *Kauno, Pasvalio, Plungės, Šilutės, Utenos, Vilniaus ir Kaišiadorių augalų veislių tyrimo skyriais* (toliau – AVT skyriai), užtikrina įstatymų ir kitų su minėta veiklos sritimi susijusių teisės aktų vykdymą.

2012 m. sausio 31 d., įvertinus ir apibendrinus 2009–2011 m. atliktų įvairių rūšių žemės ūkio, daržovių, sodo ir dekoratyvinių augalų veislių tyrimo rezultatus ir juos apsvarsčius Valstybinėje augalų veislių vertinimo komisijoje, buvo parengtas ir Tarnybos direktoriaus įsakymu patvirtintas *Nacionalinis augalų veislių 2012 metų sąrašas*, į kurią buvo įrašytos 73 naujos augalų veislės, tarp jų – 14 Lietuvos selekcininkų sukurtų veislių, bei parengti išsamūs įrašytų naujų augalų veislių aprašai, selekcininkams išsiųsti pranešimai apie veislių įrašymą į minėtą sąrašą.

Dėl 63 (planuota 60) žemės ūkio augalų ir daržovių rūšių veislių įrašymo į Bendruosius žemės ūkio ir daržovių rūšių veislių katalogus buvo perduoti duomenys Europos Komisijai (toliau – EK). 2012 metais buvo parengti ir išleisti Informaciniai leidiniai Nr. 1 (17) ir Nr. 2 (18) apie teisinės apsaugos suteikimą augalų veislėms ir jų įrašymą į Nacionalinį augalų veislių sąrašą. Šiais leidiniais keičiamasi su 26 ES šalimis. Metų pradžioje parengtas ir išleistas leidinys apie 2011 metų augalų veislių ūkinio vertingumo tyrimo duomenis.

2012 metų pavasarį, atlikus ekspertizę, užregistruota 111 paraiškų įrašyti augalų ar daržovių veisles į Nacionalinį augalų veislių sąrašą ar dėl augalų veislių teisinės apsaugos suteikimo Lietuvos Respublikoje. Sudaryti ir Tarnybos direktoriaus įsakymu patvirtinti pavasarį ir rudenį sėjamų augalų rūšių veislių sėjos planai 7 AVT skyriuose. Siekiant geresnių veiklos rezultatų, buvo periodiškai įvertinami augalų veislių ūkinio vertingumo tyrimo bandymų laukelių įrengimai bei pasėlių priežiūra 7 AVT skyriuose.

2012 metais parengtos ir pasirašytos sutartys su selekcijos ir sėklininkystės firmomis dėl papildomų augalų veislių tyrimų atlikimo Kauno AVT skyriuje, taip pat sutartys su AB „Nord

Sugar Kėdainiai“ dėl cukrinių runkelių cheminių tyrimų atlikimo ir Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centro filialo Žemdirbystės instituto laboratorija dėl gliukozinolatų nustatymo rapsų veislių sėklose.

Organizuojant ir koordinuojant naujų augalų veislių tyrimus, nemažas praktinis darbas atliktas atrenkant naujas įvairių augalų rūšių veisles, pasižyminčias itin geromis ūkinėmis savybėmis. AVT skyriuose, esančiuose skirtingose Lietuvos klimato ir dirvožemio zonose, 2012 metais buvo tiriamos 564 (planuota 300) Lietuvos ir užsienio šalių selekcininkų sukurtos augalų veislės (daugiau kaip 40 augalų rūšių veislių) dėl ūkinio vertingumo nustatymo.

AV skyriaus specialistai inicijavo sutarties dėl bendradarbiavimo augalų veislių išskirtinumo, vienodumo ir stabilumo tyrimų, apskaitos patirtimi augalų veislių ūkinio vertingumo tyrimų ir kontrolinių sėklos pavyzdžių palaikymo srityje su Lenkijos augalų veislių tyrimo centru pasirašymą, kuri buvo pasirašyta 2012 m. lapkričio 14 d.

2012 metų rudenį, atlikus ekspertizę, įregistruotos paraiškos įrašyti 83 žemės ūkio augalų veisles į Nacionalinį augalų veislių sąrašą.

AV skyriaus specialistai įvertino ir apibendrino 2012 metais tirtų augalų veislių ūkinio vertingumo ir laboratorinių tyrimų duomenis, informavo Lietuvos selekcininkus apie jų sukurtų augalų veislių ūkinio vertingumo tyrimo rezultatus, užsienio valstybių selekcininkams pateikė išsamias ataskaitas apie jų sukurtų augalų veislių ūkinio vertingumo tyrimo rezultatus.

Atlikta kiekvienos augalo veislės, siūlomos įrašyti į Nacionalinį augalų veislių 2013 metų sąrašą, ūkinio vertingumo per visą jos tyrimo laikotarpį duomenų analizė su grafiniu pavaizdavimu, parengti išsamūs duomenų paketai, surengti susitikimai su selekcininkais ir jų įgaliotais atstovais, aptariant kiekvieno jų sukurtas ar atstovaujamas veisles. Valstybinei augalų veislių vertinimo komisijai buvo parengti siūlymai dėl pastaruosius 2–3 metus tirtų naujų veislių įrašymo į Nacionalinį augalų veislių 2013 metų sąrašą. Pradėtas rengti leidinio „Augalų veislių ūkinio vertingumo 2012 metų tyrimo duomenys“ projektas.

2012 metais 10 augalų veislių, atlikus ekspertizę ir priėmus sprendimą, suteikta teisinė apsauga Lietuvos Respublikoje ir joms išduoti suteiktos teisinės apsaugos pažymėjimai bei 7 augalų veislėms – laikinoji teisinė apsauga Lietuvos Respublikoje.

AUGALININKYSTĖS PRODUKTŲ KOKYBĖS TYRIMAI

Tarnybos specialistai, vykdydami pavestas funkcijas grūdų sektoriuje, tikrino valstybės rezerve esančių grūdų kokybės būklę ir teikė informaciją ŽŪM. Valstybės rezerve saugomų grūdų kokybės būklės pablogėjimo ar kitų trūkumų tikrinimo metu nenustatyta.

2012 metais išduoti 86 kokybės sertifikatai ir 62 kokybę patvirtinančios pažymos ūkio subjektams, eksportuojantiems grūdus bei jų produktus bei parengtos ir NMA pateiktos 7 informacijos suvestinės apie išduotus sertifikatus ir eksportuojamų grūdų kokybę.

2012 metais grūdų supirkimo ir priėmimo saugoti metu įmonėse buvo atlikti 53 tikrinimai. Taip pat buvo atlikti 187 kontroliniai kokybės vertinimo tikrinimai bei įvertintas 447 atsiskaitymo už superkamus grūdus su grūdų pardavėjais dokumentų teisingumas.

Be to, 2012 metais buvo suformuoti 69 reprezentaciniai ėminiai sandėliuose dėl 2012 metų kviečių derliaus kokybės tyrimų bei atliekamos kasmetinės stebėsenos.

Pažymėtina ir tai, kad specialistai nuolat kontroliuoja grūdų ir jų produktų kokybės vertinimą grūdų analizatoriais *Infratec* ir vykdo bendro šių prietaisų tinklo funkcionavimo priežiūrą bei prietaisų rodmenų kontrolę. 2012 metais *Infratec* prietaisų eksploatavimo vietose buvo atlikti 103 patikrinimai prietaisų eksploatavimo sąlygoms ir matavimų tikslumui nustatyti. Atlikti 1 337 kontroliniai matavimai.

APKT(S) laboratorijos specialistai organizavo tarplaboratorinius tyrimus grūdus superkančių ir saugančių įmonių laboratorijoms. Paruošė kontrolinius mėginius, surinko ir apibendrino informaciją, atliko statistinius skaičiavimus ir išsiuntė informaciją apie gautus kokybės tyrimų rezultatus tarplaboratorinių tyrimų dalyviams. Gauti duomenys parodė įmonių laboratorijų specialistų kompetenciją atlikti grūdų kokybės tyrimus. Vertinant statistinius duomenis, nustatyta, kad daugelio laboratorijų kokybės tyrimų rezultatai yra geri ir tinkami, bet keletui iš dalyvavusiųjų reikėtų ieškoti neatitikčių priežasčių ir kelti laboratorijos darbuotojų kvalifikaciją.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2012 m. gegužės 9 d. įsakymu Nr. 3D-336 „Dėl grūdus superkančių ūkio subjektų grūdų kokybės tyrimo laboratorijų atestavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, 2012 metais buvo atestuotos grūdus superkančių ūkio subjektų grūdų kokybės tyrimų laboratorijos ir išduota 13 pažymėjimų.

Vykdydami mėginių ėmėjų darbo priežiūrą bei kontroliuodami mėginių ėmimo kokybę, APKTL(S) specialistai atliko 12 tikrinimų, kurių metu įvertino dauginamosios medžiagos mėginių ėmėjų atliekamų procedūrų atitiktį Tarptautinės sėklų tyrimo asociacijos (*International Seed Testing Association*, toliau – ISTA) kokybės sistemos užtikrinimo dokumentuose nustatytiems reikalavimams. Jų metu paėmė 20 kontrolinių mėginių ir atliko 60 kokybės tyrimų. Organizuotų mokymų metu buvo apmokyti ir po egzamino Tarybos direktoriaus įsakymu patvirtinti oficialiais (įgaliotais) mėginių ėmėjais 26 specialistai: 12 iš jų suteikta tarptautinių mėginių ėmėjų kvalifikacija, suteikianti teisę imti ISTA sertifikatams skirtus mėginius ir plombuoti sėklos siuntas pagal ISTA taisykles, 14 – nacionalinių mėginių ėmėjų kvalifikacija, suteikianti teisę atrinkti nacionaliniams sėklos sertifikatams skirtus mėginius ir plombuoti sėklos siuntas pagal nacionalinę mėginių ėmimo metodiką.

Per 2012 metus iš viso ištirti 7 304 mėginiai bei atlikti 23 168 (planuota 14 000) kokybės tyrimai (1 lentelė).

1 lentelė. 2012 metais ištirtų mėginių ir atliktų kokybės tyrimų skaičius

Tyrimų priežastis	Ištirtų mėginių skaičius	Atliktų kokybės tyrimų skaičius
Augalų veislių kokybės tyrimai	1 517	6 349
Arbitražiniai tyrimai	17	34
Nacionaliniam sėklų sertifikatui gauti	1 386	8 421
ISTA sertifikatui gauti	55	255
<i>Infratec</i> matavimų tikslumo tikrinimas	82	277
2012 m. kviečių derliaus kokybės tyrimai	56	336
Ilgalaikis saugojimas (valstybės rezervas)	10	30
Nesertifikuojama sėkla	2 565	3 039
Užsakomieji grūdų ir kitų augalininkystės produktų kokybės tyrimai	1 616	4 427
Iš viso	7 304	23 168

Laboratorijos specialistai dalyvavo tarptautiniuose palyginamuosiuose tyrimuose ir atliko 210 kokybės tyrimų. Laboratorijoje atliktų palyginamųjų tyrimų rezultatai įvertinti labai gerai ir gerai. Atsižvelgiant į teigiamus tarplaboratorinių tyrimų rezultatus, atnaujintas Grūdų ir pašarų prekybos asociacijos (*Grain and Feed Trade Association*, toliau – GAFTA) sertifikatas.

Rengiantis laboratorijos akreditavimui pagal LST EN ISO/IEC 17025 standartą parengti ir patikrinti laboratorijos kokybės vadybos sistemos dokumentai: 3 procedūrų aprašai suderinti su Tarnybos struktūriniais padaliniais, su kurių kompetencija jie yra susiję. Parengta 10 darbo su laboratoriniais įrenginiais instrukcijų, 30 įrašų formų. Taip pat laboratorijos specialistai rengiasi perakreditavimui pagal ISTA standarto reikalavimus. Buvo atliktas kokybės sistemos dokumentų vidaus sistemos auditas ir pateikta ataskaita.

Pagal kompetenciją APKTL(S) darbuotojai teikė konsultacijas įvairiems ūkio subjektams augalininkystės produktų kokybės tyrimų atlikimo klausimais.

AUGALŲ APSAUGOS PRODUKTŲ REGISTRAVIMAS

Šiuo metu Lietuvos Respublikoje profesionaliajam naudojimui įregistruoti 288 augalų apsaugos produktai: 140 herbicidų, 21 insekticidas, 80 fungicidų, 19 beicų, 10 augimo reguliatorių, 18 kitų (2 augimo inhibitoriai, 2 defoliantai, 6 fumigantai, 4 dezinfekcijos priemonės, 2 biologiniai

preparatai, 2 repelentai). Neprofesionaliajam naudojimui įregistruoti 36 augalų apsaugos produktai: 5 insekticidai, 8 fungicidai, 22 herbicidai ir 1 repelentas.

2012 metais atliktas augalų apsaugos produktų ir jų veikliųjų medžiagų tapatumo, fizikinių ir cheminių savybių, analizės metodų galiojimo, toksikologinių ir metabolizmo tyrimų (rizikos operatoriams, pašaliečiams, darbininkams); likučių augaluose, augaliniuose produktuose, cheminių medžiagų išlikimo ir pasiskirstymo aplinkoje (dirvoje, paviršiniame ir gruntiniame vandenyje, ore), ekotoksikologinių tyrimų (rizikos paukščiams, žinduoliams, dirvos makro ir mikro organizmams, bitėms, netiksliniams nariuotakojams) vertinimas ir priimti sprendimai dėl 41 (planuota 40) augalų apsaugos produkto: įregistruota 31 augalų apsaugos produktas profesionaliajam naudojimui, 2 – neprofesionaliajam naudojimui, 2 augalų apsaugos produktai perregistruoti, 1 augalų apsaugos produktas neregistruotas dėl nepriimtinos rizikos aplinkai, 5 – pakeisti naudojimo reglamentai.

Taip pat priimti šie sprendimai: įregistruotos 7 papildomos augalų apsaugos produktų pakuotės, 2 – augalų apsaugos produktams pakeistas klasifikavimas, 39 – pratęsti registracijos terminai, 2 – pakeisti registracijos savininkai, 1 – pakeistas pavadinimas.

2012 metais išnagrinėta 11 paraiškų: išduoti 5 leidimai analogiškų augalų apsaugos produktų prekybai, iš jų: 3 herbicidams, 1 fungicidui ir 1 augalų augimo reguliatoriui. 6 leidimai neišduoti, nes nepateikti visi reikalingi duomenys leidimams prekybai analogiškais augalų apsaugos produktais išduoti. Kitoms ES šalims pateikta informacija dėl 43 analogiškų augalų apsaugos produktų sudėties, veikliosios medžiagos, gamintojų, gamyklų adresų ir pakuotės dydžių.

2012 metais išnagrinėjus 3 paraiškas buvo išduoti leidimai naudoti augalų apsaugos produktus 120 dienų: fungicidui *Merpan 80 WG* naikinti obelų ir kriausių rauplėms, insekticidui *Mavrik 2F* naikinti žievėgraužiui spygliuočių medienoje ir fumigantui *Degesch Magtoxin* naikinti kenkėjams eksportuojamoje medienoje.

Kadangi augalų apsaugos produktų veiksmingumo ir (arba) atrankumo bandymus gali atlikti institucijos, turinčios *Geros augalų apsaugos produktų veiksmingumo ir (arba) atrankumo bandymų praktikos* (toliau – GBP) sertifikatus, todėl ***Augalų apsaugos produktų registravimo skyrius*** (toliau – AAPR skyrius) specialistai organizuoja ir koordinuoja GBP veiklą. 2012 metais buvo atlikti Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centro filialų, t. y. Žemdirbystės instituto, Sodininkystės ir daržininkystės instituto, Joniškėlio bandymų stoties metiniai tikrinimai, įvertinta, kaip laikomasi GBP taisyklių. Tikrinimo metu nustatyta, kad minėtos institucijos atitinka GBP taisyklių reikalavimus.

Vadovaudamasi Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1107/2009 dėl augalų apsaugos produktų pateikimo į rinką ir panaikinančiu Tarybos direktyvas 79/117/EEB ir 91/414/EEB (toliau – reglamentas (EB) Nr. 1107/2009) Taryba išduoda leidimus atlikti neregistruotų augalų apsaugos produktų mokslinius tyrimus. 2012 metais išnagrinėta 80 paraiškų ir

išduoti leidimai atlikti neregistruotų augalų apsaugos produktų tyrimus Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centro filialuose, t. y. Žemdirbystės institute, Sodininkystės ir daržininkystės institute, Joniškėlio bandymų stotyje.

2012 metais AAPR skyriaus specialistai parengė 4 žemės ūkio ministro įsakymų projektinius pasiūlymus: *Mažais plotais auginamų augalų sąrašo pakeitimo, Augalų apsaugos produktų registracijos patariamojo komiteto sudarymo ir jo darbo reglamento, Veikliųjų medžiagų, kurios gali būti augalų apsaugos produktų sudėtyje, sąrašo panaikinimo bei teisės aktų atšaukimo projektinis pasiūlymas, kuris buvo parengtas pagal panaikintą Tarybos direktyvą dėl augalų apsaugos produktų pateikimo į rinką 91/414/EEC.*

AUGALŲ APSAUGOS PRODUKTŲ IR TRĄŠŲ PRIEŽIŪRA

Įgyvendinant valstybės politiką augalų apsaugos produktų ir trąšų bei trešiamųjų produktų (toliau – trąšos) priežiūros srityje bei naudojantis suteiktais įgaliojimais, Tarnyba užtikrina įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su augalų apsaugos produktų ir trąšų priežiūra, vykdymą, dalyvauja užtikrinant saugaus ir sveiko maisto grandinę, rengia teisės aktų projektų pasiūlymus.

Tarnybos specialistai atlieka veiklos, susijusios su augalų apsaugos produktų įvežimu, vežimu, saugojimu, naudojimu ir tiekimu rinkai, priežiūrą, vykdo ūkio subjektų trąšų laikymo, naudojimo ir jų apskaitos įvertinimą ir konsultavimą. Taip pat specialistai kaupia ir sistemina duomenis apie trąšų laikymą, naudojimą ir jų apskaitą ūkiuose.

Agrochemijos skyriui metodiškai vadovaujant, Tarnybos regioninių skyrių specialistai, vykdydami augalų apsaugos produktų įvežimo, saugojimo, prekybos, pakavimo, ženklinimo ir naudojimo priežiūrą, 2012 metais atliko 3 412 patikrinimų, iš jų – 3 002 planinius ir 410 neplaninių, iš kurių 60 patikrinimų atlikti pagal gautus skundus, kiti – pakartotiniai patikrinimai pirmo patikrinimo metu nustatčius pažeidimus, naujų prekybos vietų atitikties nustatytiems reikalavimams patikrinimai, gavus prašymus išduoti naujus leidimus prekybai augalų apsaugos produktais ir kt. Buvo planuota atlikti 3 200 patikrinimų.

Patikrinimų metu pas 505 ūkio subjektus buvo nustatyti pažeidimai. Atsakingiems asmenims pagal ATPK 107³ straipsnį buvo surašyti 69 administracinių teisės pažeidimų protokolai ir paskirtos baudos, 436 ūkio subjektai pažeidimus ištaisė iki pakartotinio patikrinimo.

Vykdamas augalų apsaugos produktų prekybos kontrolę atlikti 698 prekybos patikrinimai (iš jų – 45 galimose prekybos vietose). Patikrinimų metu 81-oje tikrinimo vietoje buvo nustatyti pažeidimai. Pagal ATPK 107³ straipsnį surašyta 12 administracinių teisės pažeidimų protokolų ir skirtos baudos, 69 prekybos vietose pažeidimai buvo ištaisyti iki pakartotinio patikrinimo. Dėl neatitikties teisės aktų reikalavimams prekybos augalų apsaugos produktais vietoje nustatyti tokie pažeidimai: 12,5 proc. – prekiaavo augalų apsaugos produktais, kurių galiojimo laikas pasibaigęs; 29

proc. – buvo nevisiškai užpildyti pirkėjų registracijos žurnalai (trūko duomenų); 13,5 proc. – juridinio asmens darbuotojai, tiesiogiai vykdantys veiklą, susijusią su augalų apsaugos produktų tiekimu rinkai, dirbantys pagal darbo sutartį, ar asmenys, su kuriais yra sudaryta civilinė sutartis, neturėjo augalų apsaugos kursų baigimo pažymėjimų; 11 proc. – augalų apsaugos produktai prekybos vietoje buvo saugomi neužrakintoje spintoje su neįrengta mechanine ventiliacija; 9 proc. – prekiaavo neturėdami leidimo prekybai augalų apsaugos produktais; 6 proc. – prekiaavo neregistruotais augalų apsaugos produktais; 10 proc. – prekiaavo augalų apsaugos produktais, kurių etiketė neatitiko nustatytų etiketės reikalavimų; kiti pažeidimai sudarė 9 proc.

Vykdamas augalų apsaugos produktų pakavimo ir ženklinimo kontrolę buvo atlikta 420 prekybos vietų patikrinimų, iš jų – 19-oje vietų nustatyti pažeidimai. Visi pažeidimai buvo ištaisyti iki pakartotinio patikrinimo. Nustatyti tokie augalų apsaugos produktų pakavimo ir ženklinimo pažeidimai: 55,5 proc. – neatitiko pakuotės ir etiketės reikalavimų; 40 proc. – nepažymėtas arba netinkamas augalų apsaugos produkto galiojimo laikas; įvairūs kiti pažeidimai sudarė 4,5 proc. Prekybos vietose iš viso buvo patikrintos 1 288 augalų apsaugos produktų pakuotės.

Vykdamas augalų apsaugos produktų naudojimo kontrolę atlikti 1 508 ūkio subjektų patikrinimai (iš jų – 7 patikrinimai dėl *Geros ūkininkavimo praktikos reikalavimų* laikymosi), pažeidimai nustatyti pas 303 ūkio subjektus. Pagal ATPK 107³ straipsnį buvo surašyti 46 administracinių teisės pažeidimų protokolai ir skirtos baudos, 257 ūkio subjektai pažeidimus ištaisė iki pakartotinio patikrinimo. Nustatyti augalų apsaugos produktų naudojimo pažeidimai dėl neatitikties teisės aktų reikalavimams: 22,3 proc. – profesionalūs naudotojai dirbo su lauko purkštuvais, kuriems nebuvo atlikta techninė apžiūra ir nebuvo šios apžiūros pažymėjimo; 48,5 proc. – nevisiškai užpildomas arba nebuvo pildomas nustatytos formos augalų apsaugos produktų naudojimo apskaitos žurnalas; 15 proc. – profesionalūs naudotojai neturėjo arba buvo pasibaigęs augalų apsaugos kursų baigimo pažymėjimo galiojimo laikas; 7 proc. – augalų apsaugos produktų laikymo patalpos neatitiko nustatytų reikalavimų arba ūkio subjektas šių patalpų apskritai neturėjo; 4,5 proc. – prieš naudodami augalų apsaugos produktus nepranešė prieš 2 dienas raštu asmenims, kurie turi bičių 1 km atstumu nuo purškiamo žemės sklypo; 2,7 proc. – kiti augalų apsaugos produktų naudojimo pažeidimai.

Vykdamas augalų apsaugos produktų saugojimo kontrolę buvo atlikta 760 patikrinimų, 102 patikrinimų metu nustatyti pažeidimai. Pagal ATPK 107³ straipsnį buvo surašyta 11 administracinių teisės pažeidimų protokolų ir skirtos baudos, 91-oje produktų saugojimo vietoje pažeidimai buvo ištaisyti iki pakartotinio patikrinimo. 2012 metais dėl neatitikties teisės aktų reikalavimams augalų apsaugos produktų saugojimo vietose išaiškinti pažeidimai: 11 proc. – sandėliai nepaženklinti įspėjamaisiais ženklais; 3 proc. – netinkamai saugomi saugos duomenų lapai; 18,5 proc. – augalų apsaugos produktų saugojimo patalpos neatitinka nustatytų reikalavimų; 10 proc. –

nesukomplektuotos asmens apsaugos ir kenksmingumo šalinimo priemonės; 27 proc. – augalų apsaugos produktai sandėliuojami kartu su trąšomis; 2 proc. – atsakingi asmenys neturėjo augalų apsaugos kursų baigimo pažymėjimų; 3 proc. – sandėliavo augalų apsaugos produktus neturėdami leidimo; 10,3 proc. – produktai buvo sudėti ne pagal fizinę būvį bei paskirtį; 15,2 proc. – kiti augalų apsaugos produktų saugojimo reikalavimų pažeidimai.

Vykdamas ŽŪM viceministro 2010 m. liepos 23 d. pavedimą, protokolo Nr. 8D-395 (5.50), buvo atliekama žemės savininkų ir kitų žemės naudotojų neprižiūrimų ir piktžolėtų žemės sklypų, laukų priežiūra. Buvo tikrinami žemės sklypai rajonų ir miestų savivaldybių teritorijose, prie magistralinių kelių. Pažeidėjams pagal ATPK 107 straipsnį buvo surašyti 899 administracinių teisės pažeidimų protokolai, iš jų – 524 pažeidėjams skirti įspėjimai, o pinigineis baudomis nubausti 375 asmenys.

Agrochemijos skyriaus specialistai išduoda leidimus prekiauti augalų apsaugos produktais bei vienkartinius leidimus įvežti produktus iš ne ES valstybių narių ir ne Europos ekonominės erdvės valstybių. 2012 metais išduoti 72 leidimai prekiauti augalų apsaugos produktais ir 3 vienkartiniai leidimai šiuos produktus įvežti ne iš ES valstybių narių ir ne iš Europos ekonominės erdvės valstybių. Visi vienkartiniai leidimai buvo išduoti įvežti augalų apsaugos produktus, kurie skirti moksliniams–registraciniams tyrimams atlikti.

Vykdamas trąšų naudojimo, laikymo ir apskaitos reikalavimų priežiūrą, 2012 metais buvo patikrinta 1 016 ūkio subjektų. Tai sudarė apie 0,89 proc. ūkio subjektų (2011 metais patikrinta 0,63 proc.), vykdančių ūkinę veiklą žemės ūkio srityje. Buvo patikrinti 945 ūkininkų ūkiai (2011 m. patikrinti 607), 38 – žemės ūkio bendrovės (2011 m. – 60) ir 33 kiti ūkio subjektai (2011 m. – 32).

Išanalizuota 1 016 patikrinimo aktų ir parengtos patikrinimų metu gautų duomenų suvestinės. Remiantis tikrinimo aktų duomenimis, per metus įvertinti ir dėl trąšų laikymo, naudojimo ir apskaitos konsultuota 540 (2011 m. – 325) augalininkystės ūkių, 423 (2011 m. – 348) mišrūs ūkiai (augalininkystė ir gyvulininkystė) ir 53 (2011 m. – 23) ekologiniai augalininkystės ūkiai.

Lietuvoje tik 3,01 proc. žemės valdų savininkų turi daugiau kaip 50 ha žemės ūkio naudmenų ir net 82,51 proc. žemės valdų savininkų valdo mažesnius kaip 10 ha žemės ūkio naudmenų plotus (ŽŪIKVC 2012 m. liepos 1 d. duomenimis). Tarp tikrintų ūkio subjektų buvo tik 94 ūkiai, turintys daugiau kaip 85 sutartinius gyvulius ir tręšiantys 50 arba daugiau ha žemės ūkio naudmenų organinėmis trąšomis. 67,02 proc. šių ūkių (2011 m. – 86,7 proc.) turėjo parengę nustatytus reikalavimus atitinkančius tręšimo planus (su tręšiamų laukų žemėlapiais, dirvožemių tyrimų duomenimis, tręšimo kalendoriniu grafiku, numatomu panaudoti mėšlo ir srutų kiekiu) ir juos įgyvendino.

Analizuojant patikrinimų aktus nustatyta, kad 2012 metais 503 žemės ūkio subjektai pildė

nustatytos formos trąšų naudojimo apskaitos žurnalą, o tai sudaro 49,51 proc. visų tikrintų ūkių.

Siekiant padėti ūkininkams įgyvendinti numatytus reikalavimus trąšų srityje, specialistai konsultavo telefonu ir elektroniniu paštu (gavus užklausimą) ir atlikdami naudojamų trąšų laikymo ir apskaitos priežiūrą ūkiuose. Buvo teikiamos konsultacijos apie naudojamų trąšų maistinę sudėtį, galimą jų kenksmingumą aplinkai, trąšų laikymo reikalavimus, dėl trąšų apskaitos reikalingumo ir naudos planuojant tręšimą ir kt.

Remiantis *Fitosanitarijos skyriaus pasienio kontrolės punktų fitosanitarijos postų* (toliau – fitosanitarijos postai) pateiktais duomenimis, parengta 12 informacijos suvestinių bei metinė suvestinė apie importuojamų, tranzitu vežamų trąšų kiekius per fitosanitarijos postus. 2012 metais per fitosanitarijos postus (išskyrus Klaipėdos pasienio kontrolės punkto fitosanitarijos postą) iš trečiųjų šalių (daugiausia iš Baltarusijos) įvežta trąšų: į Lietuvos Respubliką – 578 428,231 t, į ES šalis – 1 340 797,500 t, tranzitu vežta – 6 281 456,396 t. Didžiausias trąšų kiekis vežtas per Vaidotų pasienio kontrolės punkto fitosanitarijos postą – 6190637,712 t (importas į Lietuvos Respubliką – 82 969,932 t, importas į ES šalis – 1 248 205,770 t, tranzitas – 4 859 462,010 t). Į Lietuvos Respubliką daugiausia importuota: kompleksinių trąšų (NPK trąšos) – 174 445,838 t, diamonio fosfato – 81 962,202 t, amonio nitrato – 68 343,746 t ir amofoso – 65 981,880 t. Į ES šalis per Lietuvos Respubliką daugiausia įvežta kalio chlorido – 1 044 880, 540 t. Pagrindinis kalio chlorido srautas 2012 metais buvo per Vaidotų pasienio kontrolės punkto fitosanitarijos postą į Norvegiją (370 153,630 t), Lenkiją (219 867,060 t), Belgiją (213 273,61 t) ir Švediją (93 228,850 t). Didžiausi tranzitu vežti trąšų kiekiai per Lietuvos Respublikos minėtą fitosanitarijos postą yra kalio chlorido – 4 902 320,18 t (daugiausiai į Braziliją – 2 133 055,460 t, Kiniją – 565 277,280 t ir Indiją – 527 360,500 t).

2012 metais buvo parengti teisės aktų 5 pasiūlymai dėl Lietuvos Respublikos tiekiamų rinkai trąšų įstatymo įgyvendinimo.

FITOSANITARIJA

Funkcijas, susijusias su fitosanitarinių priemonių taikymu, siekiant nustatyti prevencines priemones, kad į Lietuvos Respubliką nebūtų įvežami ir šalies viduje nepaplistų augalams ir augaliniams produktams kenksmingieji organizmai, vykdo Tarnybos fitosanitarijos postai bei regioniniai skyriai, koordinuojami *Fitosanitarijos skyriaus*.

2012 metais fitosanitarijos postų specialistai dėl netvarkingų fitosanitarinių dokumentų ir dėl medinės pakavimo medžiagos neatitikties Tarptautinio fitosanitarinių priemonių standarto Nr. 15 „Nurodymai medinei pakavimo medžiagai tarptautinėje prekyboje“ reikalavimams sulaukė 289 krovinius. Už nustatytus grubius fitosanitarinių reikalavimų pažeidimus 119 krovinių gražinti į šalį siuntėją. Tuo tarpu 2011 metais gražinti 23 kroviniai. Gražintų krovinių apimtys padidėjo daugiau

kaip 5 kartus, kadangi padaugėjo pažeidimų įvežant medinę pakavimo medžiagą į ES šalis. Buvo sustiprinta kontrolė tų krovinių, kurie patys nėra fitosanitariškai kontroliuojami, tačiau jiems transportuoti naudojama medinė pakavimo medžiaga turi atitikti Tarptautinio fitosanitarinių priemonių standarto Nr. 15 reikalavimus.

Didžiausia dalis sulaikytų krovinių neatitiko Tarptautinio fitosanitarinių priemonių standarto Nr. 15 reikalavimų. Apie kiekvieną tokį atvejį buvo siunčiami informaciniai pranešimai valstybėms narėms, trečiosioms šalims bei Europos ir Viduržemio jūros baseino šalių augalų apsaugos organizacijai (*European and Mediterranean Plant Protection Organization*, toliau – EPPO).

Vykdam importuojamų krovinių kontrolę fitosanitarijos postuose 2012 metais sulaikyta 0,91 proc. visų į Lietuvos Respubliką ir kitas ES šalis vežtų augalinės kilmės krovinių. Tokių krovinių 2012 metais iš viso buvo 17 352, arba 28,99 proc. daugiau negu 2011 metais (2 lentelė).

2 lentelė. **Augalinės kilmės produkcijos importo į Lietuvos Respubliką ir kitas ES šalis 2011–2012 metais duomenų palyginimas**

Eil. Nr.	Produkcijos pavadinimas	Mato vnt.	2011 metai	2012 metai	Proc. 2012 m. lyginant su 2011 metais
1.	Šviežios daržovės	t	1 105,84	1 151,97	104,17
2.	Švieži vaisiai	t	63 821,62	54 607,16	85,56
3.	Kiti maistiniai kroviniai	t	79,95	99,11	123,96
4.	Sėklos	t	89,51	62,75	70,10
5.	Sodinamoji medžiaga	t	-	20	-
		vnt.	-	516	-
6.	Techninės kultūros	t	78,21	58,98	75,41
7.	Mediena	m ³	115 141,95	11 2504,86	97,71
		vnt.	800,00	24,00	3,00
8.	Medienos gaminiai	vnt.	100 3825,00	99 4252,00	99,04
		m ³	1 721,46	1 861,14	108,11
		t	0,08	0,04	50,00
9.	Kiti kroviniai	vnt.	20,00	-	-
10.	Durpės	t	4 488,76	3 879,97	86,44
Atliktų tikrinimų skaičius			13 452	17 352	128,99

Pažymėtina, kad 2012 metais į Lietuvos Respubliką ir kitas ES šalis daugiau nei 2011 metais buvo importuota tik šviežių daržovių ir kitų maistinių krovinių, o šviežių vaisių, sėklų, techninių kultūrų, medienos ir jos gaminių, durpių ir kitų krovinių importas sumažėjo, palyginti su 2011 metais.

2012 metais augalinių produktų vežta iš 44 pasaulio šalių.

Kaip ir 2011 metais, intensyviai buvo vykdoma eksportuojamų krovinių kontrolė. 2012 metais užregistruoti augalinių produktų eksporto į trečiąsias šalis srautai byloja apie Lietuvos kaip tranzitinės valstybės svarbą. 2012 metais augalinių produktų buvo išvežta 13,47 proc. daugiau nei 2011 metais (3 lentelė).

2012 metais daugiau kaip 3 kartus, palyginti su 2011 metais, išaugo maistinių grūdų eksportas. Daugiau kaip pusė, t. y. 52,79 proc., visų eksportuotų maistinių grūdų buvo išvežta į Iraną, 26,63 proc. – į Saudo Arabiją. Iš visų eksportuotų maistinių grūdų net 94,92 proc. sudarė maistiniai kviečiai.

3 lentelė. Augalinės produkcijos eksporto į trečiąsias šalis 2011–2012 metais duomenų palyginimas

Eil. Nr.	Produkcijos pavadinimas	Mato vnt.	2011 metai	2012 metai	Proc. 2012 m. lyginant su 2011 metais
1.	Pašariniai grūdai	t	114 471,26	144 551,65	126,28
2.	Maistiniai grūdai	t	368 805,28	1 162 777,43	315,28
3.	Šviežios daržovės	t	208 854,60	232 973,04	111,55
4.	Švieži vaisiai	t	259 470,56	304 347,73	117,29
5.	Kiti maistiniai kroviniai	t	56 302,62	45 073,08	80,05
6.	Sėklos	t	1 337,36	1 210,22	90,49
		vnt.	61 531	71039	115,45
7.	Sodinamoji medžiaga	t	700,45	841,34	120,11
		vnt.	110 166 893	146 646 529	133,11
8.	Techninės kultūros	t	11 490,15	13169,37	114,61
9.	Mediena	m ³	280 387,97	189 206,86	67,48
		m ²	360,34	902,05	250,33
10.	Medienos gaminiai	vnt.	8 949 926	763712	8,53
		m ²	145 294,47	211 335,13	145,45
		m	52 962,42	102 835,57	194,16
		m ³	74 633,51	5 996,09	8,03
		t	423,17	618,00	146,04
11.	Grybiena substrate	t	10 852,50	9 394,64	86,56
12.	Durpės	m ³	1 875,00	1 075,95	57,38
		t	132 236,22	153 250,41	115,89
13.	Skintos gėlės	vnt.	548 513 155	636 920 280	116,12
14.	Vazoninės gėlės	vnt.	19 543 484	23 445 657	119,97
15.	Kiti kroviniai	t	15 182,79	2 803,62	18,46
		vnt.	30 483 778	24 161 734	79,26
		pak.	-	115 406	-
		m ³	89,51	1,90	2,12
Išduota eksporto sertifikatų		vnt.	48 357	54 981	113,69
Išduota reeksporto sertifikatų		vnt.	2 671	2 922	109,39
Išduota sertifikatų iš viso:		vnt.	51 028	57 903	113,47

Pašarinių grūdų eksportas palyginti su 2011 metais išaugo 26,28 proc. ir net 94,48 proc. pašarinių grūdų eksporto sudarė sojos rupiniai, kurių 52,45 proc. viso eksportuojamų sojos rupinių kiekio išvežta į Rusijos Federaciją.

Visų 2012 metais eksportuotų šviežių daržovių net 97,13 proc. buvo išvežta į Rusijos Federaciją. Šviežių vaisių taip pat daugiausia buvo eksportuota į Rusijos Federaciją – 78,56 proc. viso eksportuoto jų kiekio. Daugiau nei 53,3 tūkst. t šviežių vaisių eksportuota į Baltarusiją, per 11 tūkst. t – į Kazachstaną.

Sodinamosios medžiagos į Rusijos Federaciją išvežta apie 88,25 proc. viso eksportuoto kiekio, skintų ir vazoninių gėlių 99,77 proc., o grybiena substrate eksportuota vien tik į Rusijos Federaciją.

Tarnybos regioniniuose skyriuose ir Klaipėdos jūrų uosto pasienio kontrolės punkto fitosanitarijos poste 2012 metais atlikti 57 903 eksportuojamos augalinės produkcijos fitosanitariniai tikrinimai, arba 13,47 proc. daugiau negu 2011 metais. Patikrintai produkcijai surašyti 54 981 eksporto fitosanitariniai sertifikatai ir 2 922 reeksporto fitosanitariniai sertifikatai.

2012 metais net 65,27 proc. visų Tarnybos išduotų sertifikatų buvo surašyti į Rusijos Federaciją vežtiems augalinės kilmės kroviniams.

2012 metais augaliniai produktai eksportuoti į 68 pasaulio šalis.

Nuolatos vykdant nacionalinę kenksmingųjų organizmų fitosanitarinę stebėseną, kuri atliekama ne vien augalininkystės ūkiuose ar šios srities mokslo įstaigose, bet ir natūraliose augavietėse bei parkuose, kiekvienais metais peržiūrimas Lietuvai aktualių kenksmingųjų organizmų sąrašas. 2012 metais taip pat buvo parengtas toks sąrašas, kuriame buvo įrašyta 30 kenksmingųjų organizmų, dėl kurių turi būti atliekama fitosanitarinė stebėseną. Iš jų – net 12 kenksmingųjų organizmų, kurie kenkia auginamoms bulvėms.

2012 metais Fitosanitariniame registre buvo įregistruota 270 registro objektų. Atsižvelgus į tai, kad gamybos vietose nebuvo aptikta kenksmingųjų organizmų bei nustatyta galiojančių teisės aktų pažeidimų, 112 registruotų ūkio subjektų buvo leista patiems išsirašyti augalų pasus.

Ūkio subjektams, kurie ketina laikyti augalinės kilmės produkciją muitinės sandėliuose, importo ir eksporto terminaluose, yra būtinas pažymėjimas, kuris išduodamas atlikus minėtų sandėlių ar terminalų vertinimą. 2012 metais buvo išduoti 75 tokie pažymėjimai, o anksčiau išduotuose 26 pažymėjimuose duomenys papildyti.

Vykdant kenksmingųjų organizmų fitosanitarinę stebėseną Tarnybos regioninių skyrių specialistai paėmė ir į **Fitosanitarinių tyrimų laboratoriją (skyrių)** (toliau – FT(S) laboratorija) pristatė 5 945 mėginius. FT(S) laboratorijoje atlikus pristatytų mėginių tyrimus buvo nustatyta, kad 121 mėginys (2,03 proc. visų pristatytų ir ištirtų mėginių) užkrėstas karantiniais kenksmingaisiais organizmais. Iš jų – 85 mėginiuose nustatytas auksinis bulvinis nematodas (*Globodera rostochiensis*), 43 mėginiuose – bulvių žiedinis puvinys (*Clavibacter michiganensis* subsp. *sepedonicus*), 5 mėginiuose – slyvų raupai (*Plum pox virus*), 28 mėginiuose – *Mycosphaerella* spp.,

2 mėginiuose – bakterija, sukianti vaismedžių bakterinę degligę, ir viename mėginyje – chrizantemų baltoji rūdė (*Puccinia horiana*).

2012 metais atliekant stebėseną dėl galimo užkrėtimo bakterine deglige (*Erwinia amylovora*), buvo patikrina 113 sodų (bendras plotas 1 643 ha), 196 medelynai (bendras plotas 716 ha) bei 20 kitų teritorijų (bendras plotas 4 ha). Buvo paimti 127 mėginiai, kuriuos ištyrus nustatyti du bakterinės degligės židiniai. Vienas židinytis sunaikintas, kitame užkrėsti augalai vis dar naikinami.

2012 metais prieš sėklinių bulvių sodinimą buvo atlikti lauko dirvožemio tyrimai, paimti ir ištirti mėginiai iš 183 ha ploto. Šiuose laukuose bulvinių cistas sudarančių nematodų nebuvo nustatyta. Atliekant maistinėms bulvėms auginti skirtų laukų dirvožemio tyrimus, buvo ištirta 1 920 ha, iš kurių 75 ha ploto buvo užkrėsta bulviniais cistas sudarančiais nematodais. Užkrėstuose plotuose buvo uždrausta auginti bulves.

Dėl bulvių žiedinio (*Clavibacter michiganensis* subsp. *sepedonicus*) ir rudojo (*Ralstonia solanacearum*) puvinio buvo ištirta 3 768 t sėklinių bulvių gumbų. Dėl šių bakterinių ligų buvo ištirta taip pat ir 28 994 t maistinių bulvių, iš kurių 399 t užkrėstos žiediniu puvinium. Visos užkrėstos maistinės bulvės buvo sunaikintos užkasant arba termiškai apdorojus panaudotos gyvulių pašarui. Bulvių rudojo puvinio nebuvo nustatyta.

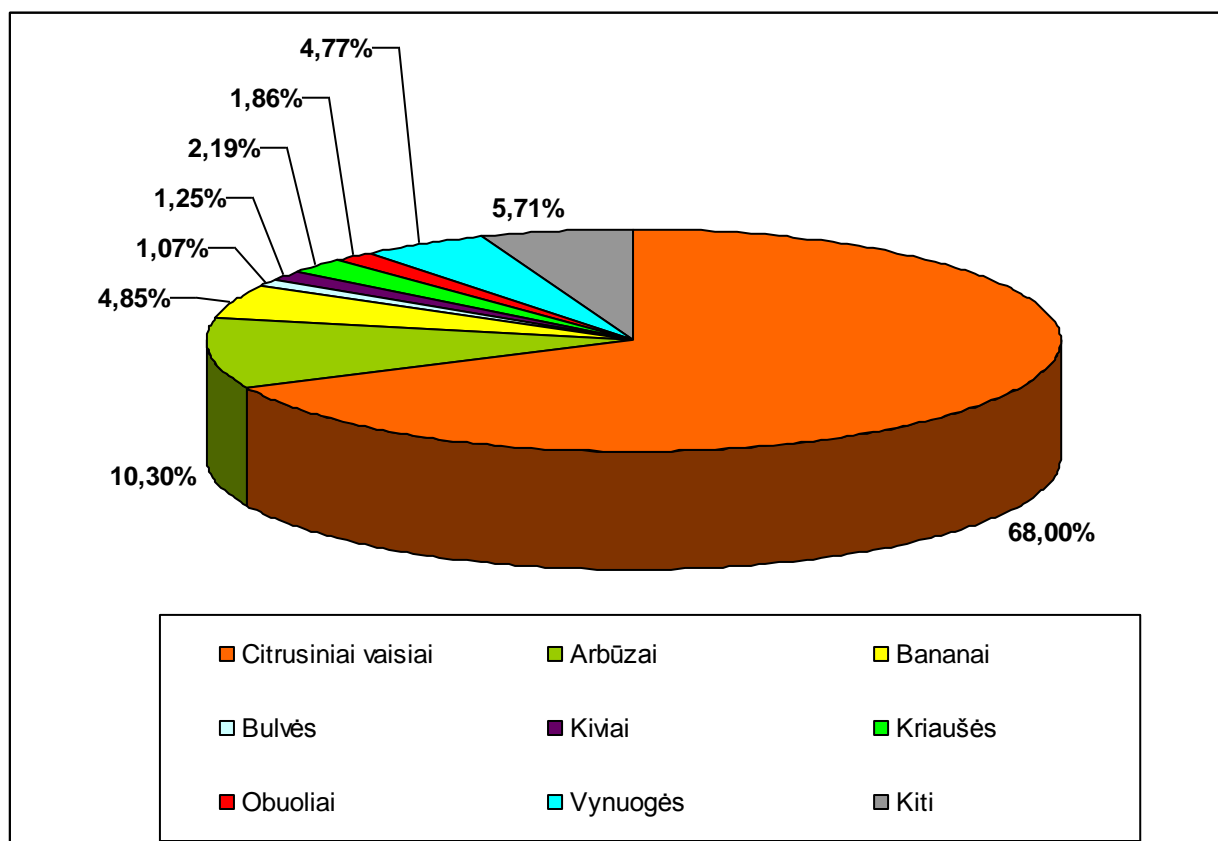
2012 metais buvo stebimi ir Lietuvos miškai – vien dėl pušinio stiebinio nematodo (*Bursaphelenchus xylophilus*) buvo paimti ir ištirti 123 mėginiai iš 360 ha ploto, tačiau šio kenksmingojo organizmo nustatyta nebuvo. Dėl *Gibberella circinata* buvo paimti ir ištirti 77 mėginiai iš 220 ha miškų, parkų, medelynų ir pušų sėklinių plantacijų, tačiau šis kenksmingasis organizmas taip pat neaptiktas. Dėl *Mycosphaerella* spp. paimta ir ištirta 40 mėginių iš 182 ha ploto ir 28 mėginiuose šis kenksmingasis organizmas buvo nustatytas.

2012 metais fitosanitarijos postų specialistai iš importuojamos produkcijos paėmė ir į FT(S) laboratoriją pristatė 29 mėginius dėl kenksmingųjų organizmų identifikavimo, tačiau karantininiai kenksmingieji organizmai nebuvo nustatyti.

Vykdam šviežių vaisių ir daržovių kokybės kontrolę, 2012 metais buvo patikrintos 62 245 t Lietuvos rinkai tiekėtų šviežių vaisių ir daržovių. Iš jų 91 proc. sudarė trečiųjų šalių produkcija, 1,3 proc. – lietuviškos kilmės švieži vaisiai ir daržovės, dar mažesnis procentas – lenkiškos kilmės produktai.

Pagal prekybos standartus 2012 metais daugiausia buvo patikrina citrusinių vaisių. Jų bendras kiekis sudarė 68 proc. viso patikrinto šviežių vaisių ir daržovių kiekio (1 paveikslas).

1 paveikslas. Pagal prekybos standartus 2012 metais patikrintų šviežių vaisių ir daržovių kiekiai

2012 metais prekyautojai, pažeisdami prekybos standartus, mėgino realizuoti 3,2 proc. produktų. Daugiausiai pažeidimų (40,5 proc. visų pažeidimų) nustatyta prekiaujant mandarinais, o dėl apelsinų ir klementinų nustatyta atitinkamai 14,8 ir 9,6 proc. visų per metus užregistruotų pažeidimų.

Viena dažniausiai pasitaikiusių prekybos šviežiais vaisiais ir daržovėmis pažeidimų priežasčių buvo informacijos apie tiekiamus produktus stoka. Paženklintos nepakankamo informatyvumo etiketėmis arba nepaženklintos etiketėmis prekės sudarė 59,7 proc. prekybos standartų neatitikusių šviežių vaisių ir daržovių. Ligų ir puvinio sužaloti vaisiai sudarė 27,4 proc. visų per metus užregistruotų pažeidimų. Dėl šių priežasčių prekyautojai vaisius ir daržoves rūšiavo, klijavu naujas etiketes, o maistui netinkamus produktus – naikino.

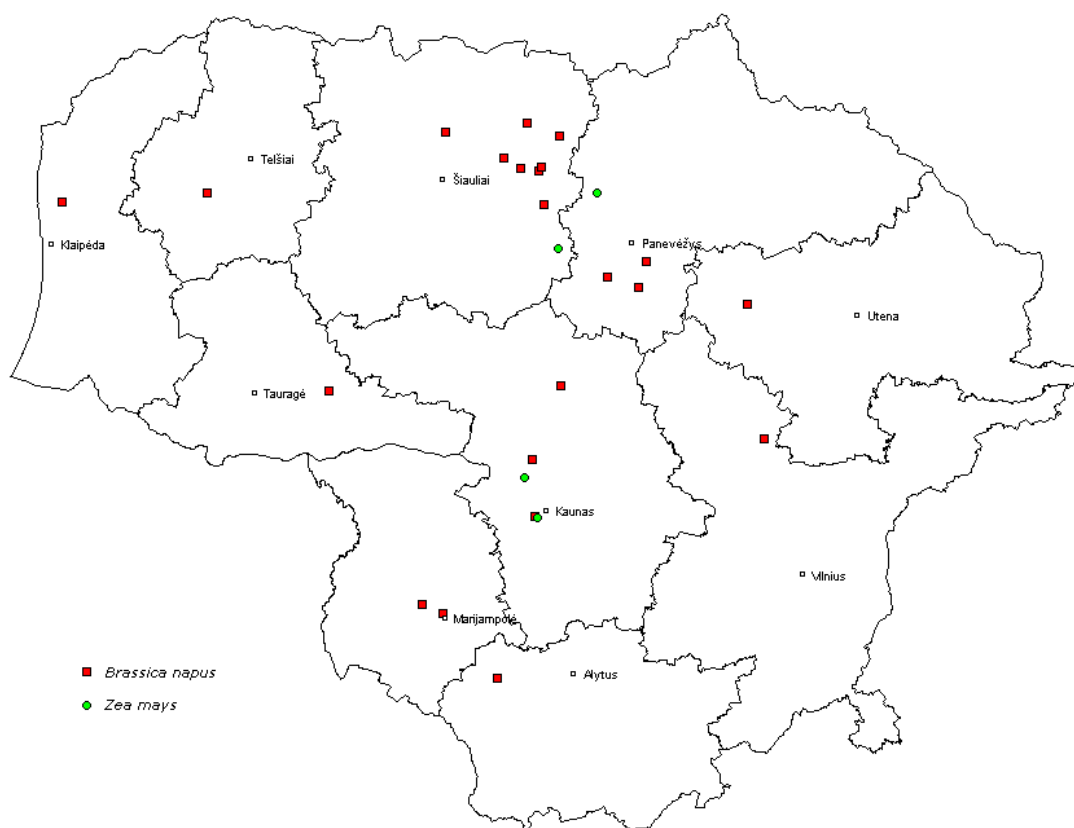
Vadovaujantis *Ūkio subjektų fitosanitarinės rizikos kriterijų nustatymo taisyklėmis* bei *Šviežių vaisių ir daržovių kokybės kontrolės mokymo programa*, Tarnybos teritorinių padalinių specialistams buvo suorganizuoti 4 mokymai. Jų metu šviežių vaisių ir daržovių prekybos standartai aptarti su 35 mokymų dalyviais.

Vadovaujantis *Genetiškai modifikuotų augalų (toliau – GMA) pasėlių, žmonių maistui ir gyvūnų pašarams neskirtų genetiškai modifikuotų augalų, augalinių produktų ir dauginamosios medžiagos siuntų bei tų pasėlių ir siuntų, kurie galėjo būti genetiškai modifikuoti, kontrolės ir*

stebėsenos Lietuvos Respublikoje tvarkos aprašu, kasmet vykdoma GMA rizikos kultūros pasėlių stebėseną. 2012 metų rugsėjo–spalio mėnesiais buvo paimti 26 mėginiai genetinei modifikacijai nustatyti (2 paveikslas). Mėginiai buvo tiriami Nacionaliniame maisto ir veterinarijos rizikos vertinimo institute. Atliekant stebėseną, visas dėmesys buvo skiriamas vasarinių ir žieminių rapsų (*Brassica napus*) bei kukurūzų (*Zea mays*) pasėliams, taip pat jau nuimto šių kultūrų derliaus sandėliavimo vietoms. Mėginių ėmimo dažnis buvo nustatytas remiantis NMA pateiktais pasėlių deklaravimo duomenimis. Daugiausiai mėginių teko paimti Šiaulių regioninio skyriaus specialistams. Viename iš jų ir buvo aptikta genetiškai modifikuoto rapsų GT73 pėdsakų.

2 paveikslas. **2012 metais paimtų mėginių genetinei modifikacijai nustatyti vietos (pagal kultūrą)**

Aptikta herbicidams atsparumą lemianti genetinė rapsų modifikacija įteisinta ES (unikalus atpažinimo kodas MON-00073-7), tačiau leidimas išduotas tik importui, pramoniniam perdirbimui bei naudojimui pašaruose. Visose ES šalyse GT73 rapsus auginti draudžiama.

Vadovaujantis *Įvežamų į Lietuvos Respubliką, vežamų per ją į kitas Europos Sąjungos šalis, taip pat vežamų tranzitu žmonių maistui ir gyvūnų pašarams neskirtų augalų, augalinių produktų ir dauginamosios medžiagos, kurie galėjo būti genetiškai modifikuoti, stebėsenos taisyklėmis*, fitosanitarijos postų specialistai 2012 metais tikrino iš trečiųjų šalių (Ukraina, Rusija, Kazachstanas) įvežamus genetiškai modifikuotų organizmų rizikos kultūrų (gauruotoji soja, paprastasis kukurūzas, rapsas, sėjamasis linas, paprastasis moliūgas) krovinius. Buvo paimti 9

mėginiai ir pristatyti į Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centro filialo Sodininkystės ir daržininkystės institutą genetinei modifikacijai nustatyti.

Fitosanitarijos skyriaus ir regioninių skyrių specialistai 2012 metais ūkio subjektus konsultavo įvairiais fitosanitarijos klausimais. Fitosanitarijos skyriaus specialistai teikė konsultacijas atsakydami į elektroninius užklausimus (29 atsakymų). Ūkio subjektams, gaminantiems medinę pakavimo medžiagą, buvo surengti 3 mokymai–seminarai, siekiant supažindinti su naujovėmis, susijusiomis su teisės aktų pakeitimais.

FITOSANITARINIAI TYRIMAI

Įvežamų, išvežamų ir Lietuvos Respublikoje auginamų augalų ir augalinės kilmės produktų fitosanitarinius tyrimus pagal tarptautinius standartus, žemės ūkio ministro ir Tarnybos direktoriaus patvirtintas metodikas vykdo FT(S) laboratorija. FT(S) laboratorijoje atliekamos grybų, bakterijų, virusų, viroidų, fitoplazmų, vabzdžių, erkių, nematodų rūšių ekspertizės augaluose ir augalinės kilmės produktuose, siekiant užtikrinti veiksmingą fitosanitarinę kontrolę visuose augalų sodinimo, auginimo, produktų laikymo, perdirbimo bei pardavimo etapuose.

2012 metais buvo tiriami į FT(S) laboratoriją pristatyti mėginiai iš medelynų, mokslo tyrimo įstaigų, sėklininkystės, gėlių ir dekoratyvinių augalų ūkių, plotų, paskelbtų tarpiniu karantinu, gamybinių pasėlių, sodų ir kitų sklypų, siekiant išaiškinti, ar naudota sėklinė ir sodinamoji medžiaga nėra užkrėsta karantinėmis organizmų rūšimis.

2012 metais FT(S) laboratorija regioniniams skyriams ir fitosanitarijos postams pateikė 2 749 karantinės ekspertizės liudijimus. Iš tirtų mėginių 121 buvo nustatytas kenksmingasis organizmas. Bendra ištirtų mėginių ir atliktų tyrimų suvestinė pateikta 4 lentelėje.

4 lentelė. 2012 metais FT(S) laboratorijoje ištirtų mėginių ir atliktų tyrimų skaičius

Eil. Nr.	Mokslo kryptis	Iš viso		Ištirtų įvežtos produkcijos mėginių skaičius	Ištirtų mėginių, paimtų vykdant nacionalinę priežiūrą, skaičius	Mėginių, užkrėstų kenksmingaisiais organizmais*, skaičius		
		Ištirtų mėginių skaičius	Atliktų tyrimų skaičius			Iš viso	Įvežtos produkcijos mėginių skaičius	Mėginių, paimtų vykdant nacionalinę priežiūrą, skaičius
1.	Bakteriologija	1 249	2 408	55	1 194	41	0	41
2.	Entomologija	1 425	3 189	158	1 267	0	0	0
3.	Nematologija	2 696	4 557	136	2 560	46	0	46
4.	Herbologija	170	311	13	157	0	0	0
5.	Mikologija	393	965	62	331	29	0	29

6.	Virusologija	28	5 795	0	28	5	0	0
7.	Viroidai Fitoplazmos	6	640	0	6	0	0	0
	Iš viso:	5 967	17 865	424	5 543	121	0	121

* Mėginiai, kuriuose nustatyta kenksmingųjų organizmų:

- augintojų savo ūkyje užauginta ir asmeninėms reikmėms naudojama bulvių sėkla, kurioje nustatyta ir identifikuota bakterija, sukianti bulvių žiedinį puvinį;
- maistinės bulvės, kuriose nustatyta ir identifikuota bakterija, sukianti bulvių žiedinį puvinį;
- dirvožemis, kuriame nustatytas auksinis bulvinis nematodas;
- slyvos (sodai), kuriose nustatytas slyvų raupligės virusas (Šarka);
- kalnapušės (pušynai), kuriose nustatytas grybas, sukiantis rudąją spyglių dėmėtligę bei grybas, sukiantis raudonkraštę spyglių dėmėtligę;
- chrizantemos, kuriose nustatytas grybas, sukiantis baltąsias rūdis;
- kriaušės ir gudobelės, kuriose nustatyta ir identifikuota bakterija, sukianti vaismedžių bakterinę degligę.

FT(S) laboratorijos specialistai 2012 metais parengė 6 mėginių ėmimo metodikas: gaudyklių kabinimo kukurūzų laukuose vabalams *Diabrotica* spp., *Minamusių* (*Diptera: Agromyzidae*) rūšims, rutulgrybiams, vabalų (*Coleoptera*) rūšims, slyvų raupligės virusui, kiauliuogės mozaikos virusui nustatyti.

Atsižvelgiant į su ūkio subjektų priežiūra susijusius Lietuvos Respublikos teisės aktus ir siekiant, kad Tarnyboje būtų sklandžiai, tikslingai, veiksmingai įgyvendintos šių teisės aktų nuostatos, bei vadovaujantis *Institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo gairių aprašu*, patvirtintu Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. gegužės 4 d. nutarimu Nr. 511 „Dėl institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo“ (nauja nutarimo redakcija nuo 2012 m. liepos 27 d.), kuriame pabrėžiama kontrolinių klausimynų naudojimo svarba, bei atsižvelgiant į tai, kad minėtų klausimynų parengimas ir naudojimas atliekant ūkio subjektų veiklos priežiūrą yra prioritetinga Lietuvos Respublikos vykdomos priežiūros funkcijų pertvarkos priemonė bei priežiūros institucijų įgyvendintina praktika, taip pat vadovaujantis *Kontrolinio klausimyno rengimo ir naudojimo ūkio subjektų veiklos priežiūrą atliekančių viešojo administravimo subjektų veikloje gairėmis*, patvirtintomis LR Teisingumo ministro ir LR Ūkio ministro 2012 m. rugsėjo 21 d. įsakymu Nr. 1R-23 / 4-892 Tarnyba parengė dvidešimt kontrolinių klausimynų projektų (Fitosanitarijos skyrius – 9, ADM skyrius – 5, 1 kartu su Fitosanitarijos skyriumi, Agrochemijos – 3, APKT(S) laboratorija – 1, AAPR skyrius – 1). Artimiausiu metu minėtus klausimynus Tarnyba numachių patvirtinti bei naudoti juos praktikoje.

**TARNYBOS SPECIALISTŲ DALYVAVIMAS ES TARYBOS IR KOMISIJOS
KOMITETŲ IR DARBO GRUPIŲ, TARPTAUTINIŲ ORGANIZACIJŲ VEIKLOJE,
KONFERENCIJOSE, ĮVAIRIUOSE MOKYMUOSE**

Tarnybos specialistai aktyviai dalyvauja ES Tarybos komitetų, EK darbo grupių, tarptautinių organizacijų veikloje.

Tarnybos specialistai dalyvavo Nuolatinio žemės ūkio, sodininkystės ir miškininkystės sėklos bei dauginamosios medžiagos, Nuolatinio vaisinių augalų genčių ir rūšių dauginamosios medžiagos komitetų, ES Tarybos darbo grupės žemės ūkio klausimais (augalų dauginamoji medžiaga) ir Techninės darbo grupės sėklų ir augalų dauginamosios medžiagos teisės aktų klausimais, posėdžiuose, kuriuose buvo svarstomi aktualūs su augalų dauginamąja medžiaga susiję klausimai.

Tarnybos atstovai 2012 metais dalyvavo 2 Bendrijos augalų veislių tarnybos (toliau – BAVT) Administracinės tarybos posėdžiuose ir 1 BAVT organizuotajame susitikime su augalų veislių tyrimus atliekančiomis institucijomis, kurių metu buvo sprendžiami aktualūs augalų veislių registravimo, ateityje priėmus naująjį sėklų reglamentą, ir apsaugos klausimai. Aktualūs augalų veislių apsaugos klausimai buvo sprendžiami ir Tarptautinės naujų augalų veislių apsaugos sąjungos komitetų ir Tarybos posėdžiuose. Augalų vegetacijos laikotarpiu 8 Tarnybos specialistai dalyvavo mokymuose Lenkijoje, kurių metu susipažino su Lenkijoje atliekamais augalų veislių tyrimais, Rekomenduojamų augalų veislių sąrašo sudarymo tvarka.

Taip pat Tarnybos atstovai dalyvavo ES viršūnių ir Europos laisvos prekybos asociacijos / Europos ekonominės erdvės (*European Free Trade Association / European Economic Area*) sėklą sertifikuojančių institucijų bei Šiaurės ir Baltijos šalių sėklos kontrolės komiteto susitikimuose, taip pat Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (*Organisation for Economic Co-operation and Development*) kasmetinio įgaliotųjų institucijų atstovų susitikime.

ES vyksta augalų apsaugos produktų veikliųjų medžiagų peržiūros procesas. 2012 metais AAPR skyriaus specialistai dalyvavo 6 Europos Komisijos Maisto grandinės ir gyvūnų sveikatos nuolatinio komiteto „Augalų apsaugos produktai – teisės aktai“ sekcijos posėdžiuose (Briuselyje). Posėdžių metu buvo balsuota dėl 30 veikliųjų medžiagų patvirtinimo, nepatvirtinimo, patvirtinimo sąlygų pakeitimo. Posėdžių metu buvo pritarta 11 gairių dokumentų, kurie naudojami vertinant ir priimant sprendimus dėl augalų apsaugos produktų registravimo, analogiškų augalų apsaugos produktų vertinimo ir leidimų išdavimo.

EK Maisto grandinės ir gyvūnų sveikatos nuolatinio komiteto „Pesticidų liekanų“ sekcijos posėdyje Briuselyje dalyvavo AAPR skyriaus specialistas. Posėdžio metu buvo svarstyti klausimai dėl didžiausių leistinų *2-phenylphenol*, *ametoctradin*, *Aureobasidium pullulans strains DSM 14940*

ir *DSM 14941*, *cyproconazole*, *difenoconazole*, *dithiocarbamates*, *folpet*, *propamocarb*, *spinosad*, *spirodiclofen*, *tebufenpyrad*, *tetraconazole*, *dimethomorph*, *indoxacarb*, *pyraclostrobin* ir *trifloxystrobin* liekanų koncentracijų kai kuriuose produktuose arba ant jų. Taip pat svarstyti EP ir ET reglamento (EB) Nr. 396/2005 I priedo pakeitimai dėl tikslesnio maisto produktų, kuriems nustatoma pesticidų liekanų didžiausios leistinos koncentracijos, sąrašo.

Briuselyje vykusiame EK Aplinkos generalinio direktorato organizuotame Europos Komisijos tarnybų, Europos Agentūrų ir ES šalių narių IV specialiaame posėdyje, skirtame ES strategijai dėl cheminių medžiagų, ardančių endokrininę sistemą, dalyvavo AAPR skyriaus specialistas. Pasitarimo tikslas – nagrinėti Italijoje II ekspertų pogrupių posėdyje iškeltas problemas ir aptarti pasiekimus vykdant minėtą ES strategiją. Aptarti klausimai leis šią ES strategiją tobulinti ir papildyti. ES strategija yra patvirtinta Europos Komisijos. Ją vykdo Europos Komisijos Aplinkos generalinis direktoratas. Komisija turi pateikti priemonių, susijusių su konkrečiais moksliniais kriterijais, skirtais endokrininei sistemai kenkiančiomis savybėmis nustatyti, projektą.

Paryžiuje (Prancūzija) vyko Europos šalių mokslininkų, rizikos aplinkai vertintojų bei kompanijų atstovų seminaras *Pesticidų elgsenos modeliavimo erdvėje ir laike ypatumai*, kurį organizavo prancūzų Aplinkos apsaugos agentūra. Šiame seminare dalyvavo AAPR skyriaus specialistas, vertinantis medžiagų išlikimą ir pasiskirstymą aplinkoje. Seminaro metu buvo perskaityti 22 Europos šalių pranešimai gruntinio ir paviršinio vandens modeliavimo klausimais. Europos šalyse yra taikomi skirtingi rizikos vertinimo kriterijai išlikimo ir pasiskirstymo srityje, todėl kai kurios šalys pristatė savo rizikos vertinimo ypatumus, jo privalumus ir trūkumus. Buvo dalijamasi patirtimi, kokie nustatyti trūkumai ir neatitikimai dėl FOCUS (formas, skirtos suderinti pesticidų išlikimo ir pasiskirstymo aplinkoje modelius ir jų naudojimą) modeliavimo, taip pat siūlomi būdai, kaip galima juos patobulinti. Daug dėmesio skirta gruntinio ir paviršinio vandens monitoringui. Šalys, kuriose vykdomi tokie tyrimai, pristatė savo rezultatus, pranešimuose monitoringo duomenys buvo palyginami su modeliavimo rezultatais. Ekspertai dalijosi patirtimi, su kokiomis problemomis susiduriama atliekant aukštesnės pakopos rizikos vertinimą.

Europos maisto saugos institucija (*European Food Safety Authority*, toliau – EFSA) atstovas pristatė naujus gairių dokumentus, kuriuos EFSA yra parengusi arba planuoja parengti, padėti šalims narėms įvertinti augalų apsaugos produktų keliamą riziką aplinkoje. Numatytas tolimesnis veiksmų planas: sudaryti ekspertų grupę, kuri patobulintų FOCUS paviršinio vandens modelį, nes modeliavimo metu gauti rezultatai neatitinka monitoringo metu gautų rezultatų.

EPPO Berlyne organizuotame Herbicidų atsparumo valdymo atliekant zoninę augalų apsaugos produktų registraciją darbinės grupės susitikime dalyvavo AAPR skyriaus specialistas. Buvo skaityti pranešimai apie augalų apsaugos produktų atsparumo klausimus atskirai pagal Pietų, Centrinę ir Šiaurės šalių zonas. Šalis, vertinimo ataskaitos rengėja, turi nurodyti rizikos valdymo

priemonės dėl atsparumo valdymo. Kokios priemonės bus taikomos, kiekvienos zonos šalis pasirenka individualiai.

Tunise vykusiame Viduržemio jūros ir Europos augalų apsaugos organizacijos (EAAO) augalų apsaugos produktų darbinės grupės susitikime dalyvavo ir Tarnybos atstovas. Apsvarstytos ir EAAO tarybai tvirtinti pasiūlytos specialiosios augalų apsaugos produktų efektyvumo vertinimo gairės insekticidams, fungicidams, herbicidams, augalų augimo reguliatoriams. Taip pat apsvarstytos ir EAAO tarybai patvirtinti pasiūlytos ir bendrosios augalų apsaugos produktų efektyvumo vertinimo gairės mikrobiologiniams augalų apsaugos produktams. Svarstyti ir kiti aktualūs klausimai.

Parmoje (Italija) vyko 3 Europos maisto saugos tarnybos organizuoti pesticidų rizikos vertinimo peržiūros ekspertų toksikologų posėdžiai. Posėdžių metu buvo svarstyta dėl 19 veikliųjų medžiagų įtraukimo į veikliųjų medžiagų sąrašą. Taip pat dalyvauta Europos maisto saugos institucijoje 2-juose Pesticidų priežiūros komiteto posėdžiuose, kurių metu buvo svarstyta naujų veikliųjų medžiagų, veikliųjų medžiagų, kurios nepasižymi kenksmingomis savybėmis, vertinimo darbo programa. Pristatyta valstybių narių patirtis vertinant šias veikliąsias medžiagas, svarstyta veikliųjų medžiagų klasifikavimo ir ženklavimo pagal EP ir ET reglamentą (EB) Nr. 1272/2008 klausimai, pristatyti naujai rengiami gairių dokumentų projektai. Europos maisto saugos institucijoje vyko ekspertų, atsakingų už augalų apsaugos produktų veikliųjų medžiagų liekanų vertinimą posėdis, kuriame buvo svarstyti klausimai, susiję su gyvūninės kilmės maiste randamomis liekanomis. Pristatytas naujas liekanų skaičiavimo modelis. Aptarti dviejų veikliųjų medžiagų liekanų apibrėžimai monitoringui ir rizikos vertinimui. Nagrinėtos išvados dėl toksikologiškai svarbių metabolitų įtraukimo į liekanų apibrėžimą rizikai vertinti. Svarstyti liekanų auginamuose augaluose nustatymo būdai po augalų apsaugos produkto naudojimo praėjus metams ir jų pritaikymas atliekant veikliosios medžiagos vertinimą. Aptarta galimybė ekstrapoliuoti duomenis iš vieno augalų į kitus. Nuspręsta, kad reikalingas naujas gairių dokumentas, padėsiantis nustatyti ir įvertinti kitais metais auginamiems augalams augalų apsaugos produktų liekanų pasisavinimą iš dirvos.

Tarnybos specialistai dalyvavo Suomijoje Šiaurės / Baltijos šalių seminare skirtingų darbo grupių posėdžiuose. Posėdžių metu buvo svarstomi klausimai, susiję su šiaurės zonos šalių augalų apsaugos produktų registracija, dalijamasi patirtimi dėl Reglamento (EB) Nr.1107/2009 įgyvendinimo ir dėl Šiaurės / Baltijos šalių gairių dokumento atnaujinimo.

Briuselyje vyko EK ekspertų darbo grupės posėdis dėl ilgai aplinkoje išliekančių, besikaupiančių ir toksiškų medžiagų kriterijų nustatymo. Susitikimo tikslas – įvertinti esamą situaciją ilgai aplinkoje išliekančių cheminių medžiagų reglamentavimo (pramonines medžiagas, biocidus ir augalų apsaugos produktus reglamentuojantys teisės aktai, Stokholmo konvencija)

srityje ir pateikti pasiūlymus dėl augalų apsaugos produktų vertinimo kriterijų praktinio taikymo gairių.

Briuselyje vyko darbo grupės, nagrinėjančios klausimus ir problemas po veikliųjų medžiagų patvirtinimo pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1107/2009, keturi susitikimai. Juose dalyvavo Europos Komisijos atstovai ir augalų apsaugos produktų registracijos koordinatoriai bei specialistai iš kai kurių ES šalių, tarp jų ir Tarybos specialistai. Svarstyta neigiamo sprendimo priėmimas, t.y. produkto neregistravimas, šalyje, zoninėje ataskaitos rengėjoje, ir jo pasekmės registracijai kitose šalyse, produkto sudėties keitimo dokumento rengimas, duomenų apsaugos nuostatos atsižvelgiant į pesticidų vertinimo pereinamąjį laikotarpį, studijos su stuburiniais gyvūnais ir duomenų apsauga, ES gairių dokumentų veikliųjų medžiagų ir augalų apsaugos produktų vertinimui plėtra ir kiti klausimai.

Tarybos specialistai aktyviai dalyvauja įvairiuose ES ir tarptautiniuose renginiuose, kuriuose dalijamasi patirtimi ir svarstomi klausimai, susiję su trašų ir augalų apsaugos produktų priežiūra. 2012 metais dalyvauta 14 renginių (seminaruose, konferencijose, forumuose, susitikimuose).

Šiuo metu ES valstybėse vykdomas projektas „Pesticidų naudojimo ne žemės ūkio reikmėms bandomasis tyrimas“, kurį Lietuvoje įgyvendina Lietuvos statistikos departamentas ir Taryba. 2012 metais dėl šio projekto įgyvendinimo ES valstybėse vyko valstybių narių ir ES statistikos tarnybos (Eurostato) susitikimas, kuriame dalyvavo Tarybos atstovas.

2012 metais Briuselyje vyko penki ES valstybių darbo grupės dėl Tausiojo pesticidų naudojimo direktyvos 2009/128/EC (toliau – Direktyva) susitikimai. Šiuose darbo grupių susitikimuose buvo aptarti Direktyvos įgyvendinimo klausimai ir pasidalyta informacija bei patirtimi perkeliant Direktyvos reikalavimus į nacionalinius teisės aktus, ypač atsižvelgiant į nuostatas dėl Nacionalinio veiksmų plano (Lietuvoje ši sąvoka įvardinta Augalų apsaugos planu) parengimo ir įgyvendinimo, dėl privalomo purkštuvų tikrinimo.

Tarybos atstovas dalyvavo Wageningen (Olandija) EK Sveikatos ir vartotojų reikalų generalinio direktorato ir Nyderlandų rizikos vertinimo komandos „Alterra“ mokymo renginyje, kuriame buvo mokoma naudoti ES lėšomis sukurta kompiuterine programa (HAIR) – rizikos indikatorių skaičiavimo priemone. Ši priemonė sukurta rengiantis tinkamai įgyvendinti 2009 m. spalio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2009/128/EC, nustatančią Bendrijos veiksmų pagrindus siekiant tausiojo pesticidų naudojimo.

Taip pat Tarybos atstovai dalyvavo trijose konferencijose: Briuselyje tarptautinėje konferencijoje „Integruotos kenkėjų kontrolės taikymas įgyvendinant tausiąją žemės ūkio gamybą“, Alikantėje (Ispanija) Europolo ir Tarptautinės rinkos harmonizavimo tarnybos organizuotoje informuotumo didinimo dėl falsifikuotų ir nelegalių augalų apsaugos produktų prevencijos ir

kontrolės konferencijoje ir Maltoje Europos augalų apsaugos asociacijos (ECPA) organizuotoje konferencijoje dėl 2009 m. spalio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1107/2009 dėl augalų apsaugos produktų pateikimo rinkai įgyvendinimo.

Vienoje (Austrija) dalyvauta šešioliktajame Centrinės ir Rytų Europos augalų apsaugos produktų registracijos (CEUREG) forume augalų apsaugos produktų klausimais.

Agrochemijos skyriaus specialistai glaudžiai bendradarbiauja su Latvijos Respublikos valstybinių institucijų pareigūnais. Siekiant dalytis informacija aktualiais augalų apsaugos klausimais ir pasidalyti patirtimi trąšų registravimo, tiekimo rinkai ir naudojimo priežiūros bei integruotosios augalų apsaugos taikymo ūkiuose priežiūros klausimais 2012 metais su Latvijos Respublikos Valstybinės augalų apsaugos tarnybos (VAAD) specialistais buvo organizuoti du susitikimai.

Siekiant dalytis patirtimi, aptarti aktualius klausimus sėklininkystės, augalų apsaugos ir fitosanitarijos srityse Tarnybos specialistai, dalyvavo susitikime su Saksonijos Anhalto žemės (Vokietija) atsakingos institucijos atstovais.

Augalų apsaugos srityje dalyvauta 153-uose mokymo renginiuose, iš jų 122 buvo skirti augalų apsaugos produktų naudotojams, 31 – augalų apsaugos produktų prekybos vietų darbuotojams. Mokymų metu ūkio subjektams buvo teikiama aktuali informacija, konsultuojama juos dominančiais klausimais.

2012 metais buvo vykdomi darbuotojų vidiniai mokymai ISTA kokybės sistemos tobulinimo ir tyrimų atlikimo gerinimo klausimais. Darbuotojai supažindinti su ISTA taisyklių, kokybės vadovo ir kitų dokumentų pakeitimais. Taip pat laboratorijos darbuotojai dalyvavo mokymuose rengiantis laboratoriją akredituoti pagal LST EN ISO/IEC 17025 standartą.

2012 metais APKT(S) laboratorijos specialistai organizavo seminarą grūdų kokybės tyrimo laboratorijų specialistams apie lieliaus (*Fusarium*) užteršimo ypatumus ir kovos priemones, teršalus grūdinėje žaliavoje ir jos kontrolę, grūdų ėminių ėmimą ir laboratorinio ėminio formavimą, grūdų kokybės tyrimus bei organizavo grūdų supirkimo ir perdirbimo įmonių laboratorijų darbuotojų mokymus dirbti grūdų kokybės analizatoriais *Infratec*.

APKT(S) laboratorijos specialistai dalyvavo Kauno technologijos universiteto ir Tęstinio mokymo ir konsultavimo centro organizuotame seminare „Rizikos veiksnių analizė įvairių rūšių grūduose ir taršos sumažinimo galimybės“.

2012 metais buvo dalyvauta Kišiniove (Moldova) Vyriausiosios fitosanitarijos priežiūros ir sėklos kontrolės inspekcijos suorganizuotame ISTA žemės ūkio augalų sėklų mėginių ėmimo mokymuose.

Taip pat Tarnybos atstovas 2012 metais dalyvavo Šiaurės ir Baltijos šalių sėklos kontrolės komiteto susitikime Taline (Estija).

2012 m. birželio mėn. Tarnybos atstovas dalyvavo EURACHEM–Lietuva, VMTI Fizikinių ir technologijos mokslų centro Cheminės metrologijos laboratorijos ir VšĮ „APlink“ organizuotame seminare „Laboratorijos veiklos kokybės gerinimas“ Palangoje (Lietuva) ir gilino žinias apie laboratorijos kokybės vadybą.

Pažymėtina, kad 2012 m. spalio mėnesį Tarnyba kartu su Lietuvos grūdų perdirbėjų asociacija pravedė penkis fuzariozės pažeistų grūdų identifikavimo praktinius seminarus 122-iems grūdus superkančių, perdirbančių, eksportuojančių įmonių specialistams. Seminarų metu buvo pateikta informacija apie lieliaus (*Fusarium*) genties grybienai vystytis palankias sąlygas, jos sintetinių antrinių metabolitų–mikotoksinų prevenciją, keliamą žalą ir jų koncentracijos mažinimą, fuzariozės pažeistų grūdų ir mikotoksinų nustatymo tyrimus, fuzariozės pažeistų grūdų atpažinimą.

Fitosanitarijos skyriaus specialistas Lietuvos interesams fitosanitarijos srityje atstovavo 11-oje EK Nuolatinio augalų sveikatingumo komiteto posėdžių, kurių metu išklaudyta aktuali informacija, svarbiais klausimais konsultuotasi su EK ir kitomis valstybėmis narėmis, diskusijų metu išdėstyta Lietuvos nuomonė. Iš viso 2012 metais Nuolatinio augalų sveikatingumo komiteto posėdžių metu buvo priimta 11 EK teisės aktų, tarp kurių paminėtini EK sprendimai, kurie nustato skubias priemones, užkertančias kelią į ES įvežti ir plisti tokiems svarbiems kenkėjams kaip pušinis stiebinis nematodas (*Bursaphelenchus xylophilus* Steiner et Buhner); *Epitrix cucumeris*, *Epitrix similaris*, *Epitrix subcrinita* ir *Epitrix tuberis*, taip pat *Pseudomonas syringae* pv *actinidiae*; *Pomacea* (Perry).

Fitosanitarijos skyriaus specialistas 2 kartus dalyvavo Tarybos direktyvos 2000/29/EB priedų darbo grupės posėdžiuose. Posėdžių metu nagrinėta konkretaus kenksmingojo organizmo biologija, paplitimas, dabartinė kontrolė. Direktyvos prieduose numatomi pokyčiai su konkrečiais pasiūlymais, kurie nulems kenkėjo kontrolę ateityje. Diskusijų metu parengiama ataskaita apie kiekvieną kenksmingąjį organizmą, kuri teikiama Nuolatiniam augalų sveikatos komitetui. Komitetas svarsto, ar ataskaitai pritarti ir ar Direktyvos prieduose išdėstytus pakeitimus patvirtinti.

EPPO surengtame Fitosanitarinių priemonių standartų reikalų darbo grupės posėdyje dalyvavo Tarnybos atstovai. Šio posėdžio metu vyko parengtų projektų aptarimas bei diskutuojama įvairiais tarptautinių Fitosanitarinių priemonių standartų klausimais.

Fitosanitarijos skyriaus specialistas dalyvavo EPPO surengtame Fitosanitarinių priemonių darbo grupės posėdyje. Šios grupės darbo metu nagrinėti klausimai apie kenksmingųjų organizmų įkėlimą į skirtingus EPPO sąrašus, diskutuota dėl priemonių ir židinių naikinimo planų kūrimo, peržiūrėtos ir nagrinėtos EPPO atliktos kenkėjų rizikos analizės (PRA).

Tarnybos Fitosanitarijos skyriaus specialistas dalyvavo Grange (Airija) vykusiame EUROPHYT darbo grupės susitikime, kuriame buvo aptarta naujausia informacija apie ES

pasienyje sulaikytus augalų sveikatingumo reikalavimų neatitinkančius krovinius.. Susitikimo metu buvo tobulinami praktiniai darbo su EUROPHYT duomenų baze įgūdžiai. Savo tikslus trumpai pristatę IT specialistai dalyvius supažindino su atnaujinta duomenų filtravimo sistema ir 11-ąja EUROPHYT Verslo objektų programos versija, apžvelgė ateities darbus, apibendrino 2012 metų pirmųjų dešimties mėnesių EUROPHYT duomenų statistinius duomenis.

Briuselyje vykusiame TRACES darbo grupės susitikime dalyvavo Fitosanitarijos skyriaus specialistas. Kol kas tai tik veterinarijos specialistų naudojamas sertifikavimo įrankis, skirtas gyvūnų ir iš jų pagamintų produktų importo bei eksporto kontrolei. Susitikimo metu buvo akcentuota, kad augalinės kilmės produktų atveju TRACES sistemoje bus kaupiami duomenys tik apie iš trečiųjų šalių įvežamus krovinius. Augalų sveikatingumo kontrolei skirta TRACES sistema naudosis visos valstybės narės, todėl buvo diskutuojama apie atskirose šalyse kaupiamą informaciją, kuri turėtų būti prieinama visų ES kompetentingų institucijų atstovams.

Tarnybos specialistai, dirbantys fitosanitarijos, šviežių vaisių ir daržovių kokybės srityse, 2012 metais profesinę kompetenciją tobulino Jungtinėje Karalystėje organizuotuose tarptautiniuose šviežių vaisių ir daržovių prekybos standartų taikymo mokymuose. Sukaupia profesinė patirtis ir įgytos žinios efektyviai naudojamos planuojant Tarnybos struktūrinių padalinių specialistų mokymų strategiją.

2012 metais Tarnybos specialistai, kartu su Vokietijos, Prancūzijos ir Latvijos ekspertais, Ukrainoje pradėjo įgyvendinti Dvynių projektą Nr. UA11/ENP-PCA/HE/32 „Pagalba Ukrainai, priartinant fitosanitarijos teisinę bazę ir fitosanitarinių reikalavimų įgyvendinimą prie Europos standartų“, kurio tikslas – teikti paramą Ukrainos valstybinei veterinarijos ir fitosanitarijos tarnybai efektyviai apsaugant šalį nuo įvežimo ir kenksmingų organizmų plitimo, taip pat didinti maisto produktų saugą, didinti augalinių produktų atitiktį ES reikalavimams bei palengvinti prekybą su ES šalimis. Kartu su Jungtinės Karalystės ekspertais Dvynių projektas Nr. MD10/ENP-PCA/AG/06 pradėtas įgyvendinti ir Moldovoje – „Pagalba Moldovai normų ir standartų diegimui augalinių produktų srityje“, kurio tikslas – pagalba Moldovos valstybinei fitosanitarinės priežiūros ir sėklų kontrolės inspekcijai įgyvendinant ES ir kitus tarptautinius reikalavimus, perkeltus į nacionalinę Moldovos teisinę bazę, kad Moldovoje pagaminta produkcija galėtų konkuruoti tarptautinėje rinkoje. Šio projekto įgyvendinime dalyvauja Fitosanitarijos, AAPR ir Agrochemijos skyrių specialistai.

Muitinės departamentas prie Finansų ministerijos muitinės pareigūnams ir muitinės tarpininkams organizavo 2 mokymus, kuriuose dalyvavo Tarnybos atstovai ir skaitė paskaitas apie taikomus fitosanitarinius reikalavimus importuojamiems kroviniams.

2012 metais Eppo bakteriologų-ekspertų darbo grupės ir Europos fitobakteriologų asociacijos (EPA) narių susitikimuose Prancūzijoje dalyvavo FT(S) laboratorijos vyriausiasis specialistas bakteriologas.

2012 metais FT(S) laboratorijos specialistai pradėjo dalyvauti 3 tarptautiniuose mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros (TMTTP) EUPHRESKO II projektuose.

FT(S) kartu su APKT(S) laboratorijų specialistais, dalyvavo mokymuose rengiantis akredituoti laboratoriją pagal LST EN ISO/IEC 17025 standarto reikalavimus.

2012 metais Tarnybos atstovai, kurie pirmininkaus ES Taryboje 2013 m. II pusmetyje, dalyvavo pagal projektą „Lietuvos valstybės tarnautojų, atstovaujančių Lietuvos interesams Europos Sąjungoje, kvalifikacijos tobulinimas“ mokymuose.

AKTUALIOS INFORMACIJOS AUGALININKYSTĖS SRITYJE VIEŠINIMAS

Tarnyba nuolat rūpinasi aktualios informacijos augalininkystės srityje viešiniu tiek Lietuvos spaudoje, tiek ir Tarnybos interneto svetainėje.

Fitosanitarijos skyriaus specialistai skaitė paskaitą A. Stulginskio universiteto studentams „Kenksmingųjų organizmų nacionalinė priežiūra. Augalų ir augalinių produktų importo ir eksporto kontrolė“. Taip pat buvo rengiami straipsniai fitosanitarijos klausimais: „*Epitrix* vabalai pavojus bulvių derliui“ ir „Vakarinis lapgraužis – artėjantis prie Lietuvos kukurūzų siaubūnas“. Parengti du straipsniai, susiję su šviežių vaisių ir daržovių prekyba: „Jungtinėje Karalystėje organizuotas šviežių vaisių ir daržovių prekybos standartų aptarimas“, „Kroatija griežtina į šalį įvežamų šviežių vaisių ir daržovių kontrolę“.

ADM skyriaus specialistai dalyvavo ir pristatė skyriaus veiklą parodoje „Ką pasėsi... 2012“ (Kaune), Šiaurės šalių sėklų kontrolės komiteto susitikime (Taline), parodoje „Agrobalt“ (Kaune), Lietuvos žemės ūkio konsultavimo tarnybos seminaruose (Rokiškyje, Anykščiuose).

APKT(S) laboratorijos vedėjos interviu išspausdintas savaitraščio „15 min“ straipsnyje „Milijardai už grūdus“ ir paskelbtas interneto svetainės straipsnyje „Lietuva iš rekordinio javų derliaus eksporto uždirbs milijardus“, kuriuose pateikta trumpa informacija apie gausų grūdų derlių, grūdų kokybės tyrimų svarbą ir supirkimo ypatumus.

Parengti straipsniai „Grūdų supirkimo įmonių laboratorijoms rekomenduojama atestuotis“, „Grūdų kokybės vertinimas šiemet didelių ginčų dar nesukėlė“ buvo paskelbti žurnalo „Mano ūkis“ interneto svetainėje. Straipsnis „Derlius rekordinis, o kokia jo kokybė?“ buvo paskelbtas www.manoukis.lt ir www.delfi.lt interneto svetainėse.

2012 m. rugpjūčio 25 d. LRT televizijos žinių laidoje „Panorama“ buvo transliuotas APKT(S) laboratorijos vedėjos interviu apie grūdų derliaus kokybę ir arbitražinius grūdų kokybės tyrimus.

2012 m. kovo mėn. žurnale „Mano ūkis“ straipsnis „Nacionaliniame sąrašė – naujos augalų veislės“ ir 2012 m. vasario 9 d. laikraštyje „Ūkininko patarėjas“ straipsnis „Profesionalams ir mėgėjams – 75 naujos augalų veislės“.

Visa aktualiausia informacija augalininkystės klausimais nuolat skelbiama Tarnybos interneto svetainėje.

Parengė

Veiklos planavimo ir kontrolės skyrius